

La unió dels republicans

Prompte o tard — massa tard sempre — la unió dels republicans serà un fet. D'un cantó els republicans històrics; de l'altre cantó els republicans novells que acaben de saltar la bardissa deixant-se entre las punxes potser algun sentimentalisme que estorbava. Entre mig, tota la gama, totes les facetes dels partidaris d'aquesta democràtica forma de govern.

Els apolítics diuen que aquella cosa que més unix les persones són els interessos. Que per a la defensa de les coses materials estem més apunt que no per a defensar les coses de l'esperit. ¡Quines paraules més absurdes! Per els interessos de classe s'aferriessen els homes i se maten per el carrer (sindicalisme actiu fill de l'apoliticisme); per la mateixa raó, vestida de patriotisme que és més que defensa de grups financers de nacions o estats, se maten els homes en el camp de les lluites guerreres. I deixeu-me-ho dir: si alguna cosa fa que els homes posen odi civilitzat és en la convivència ciutadana, tota aparentada de pau i educació, del comerç i de la indústria.

Els polítics diuen: eus unim els homes d'una mateixa idea política, sota el mateix símbol, guiats per un mateix ideal. Des del comunista fins l'home de dreta s'apinyen per a conseguir una mateixa finalitat: el canvi d'una forma de govern en un

poble. Solsment eixa pinya ideal se desfà quan els interessos materials s'interposen entre les persones d'un mateix partit polític. Individus que se respecten en el si d'un comitè o d'un partit resulten veritables enemics si són situats, per l'atjar o per la corrent de la vida, en distinta classe social; i encara es troben enemics si són l'un mateix ofici, en la competència del qual se tinguen que confrontar.

No, no; les idees no són un lissolvent humà, ans un aglutinant eficaç. Tot ideari en marxa unix, afirma els homes, els uns amb els altres, no com a cadenes vexatòries i opressoras, sinó que els ajunta en abraçada amorosa de fraternals comunions.

¿Cóm és possible que se unixquen els republicans espanyols si uns tenen la ideologia d'un Miquel Maura, altres la d'un Indaleci Prieto i uns altres la d'un Federic Urales? Aquests grups están distanciats en quant representen escoles filosòfiques materialistes aplicades al govern. No obstant ésser tan distanciats i tan dispars se unixen en sentir al cor la caloreta d'una mateixa flama ideal. És ara l'ideal una República, és a dir, el govern del poble per el mateix poble sense paternalismes terrenals ni altres intervencions estranyes a l'home.

CARLES SALVADOR

y Rancos.

VALENCIANISME D'ESQUERRA

Al setmanari "Llibertat", de Castelló de la Plana, exposa Carles Salvador el següent programa:

"Valencianisme. — Personalitat jurídica de Castelló, València i Alacant, unides per tots els llaços terals.

Liberalisme. — Drets de l'home, del ciutadà y de la nació, de la qual la nostra terra forma part.

Democràcia. — Sobirania del poble, del qual han d'emanar tots els poders de l'Estat.

Re. àtica. — Corollari de la Democràcia és la República."

SETMANARI RECOLLIT

FINESSTRAL

L'art de navegar per sota les aigües

Ha estat novament posada en circulació, des de setials que grans responsabilitats: durant tota l'hivernada política de la qual hem eixit més en la imaginació que en realitat per haver assistit a l'esclat de quatre floretes de ciutadania primaveral, aquella famosa frase de «la funesta mania de pensar», que es concreció de tota la brutalidad despòtica d'una norma de conducta, d'un sistema troglodita.

El ciutadà pensava, tenia idees i, a despit de la Dictadura, conservava la tossuderia de transmetre el pensament de paraula als individus més propers i per mig de l'impremta a nùclis escampats per l'ample terra, a través de les espessíssimes malles censors. Naturalment aquestes idees, flor de civilitat, eren tildades de funestes per aquells que sense idees pròpies veien triomfantes, per un colp d'espasa, les amprades idees d'altre.

Aparentment ningú no pensava. Hom havia extirpat tan funesta mania per mig de disposicions governamentals que havien de servir de profilaxi social. Es conreava, per contra, totes les flors dels jardins de l'eufemisme que, desgraciadament, encara s'ha de cultivar.

I hom aconseguí que una part de pobles visqués apartat de les idees, enganxat a un materialisme de rapinya. En realitat: s'havien elevat els nivells de les idees deixant un espai saturat de negocis, de personalismes cavernaris, d'instints de tribu. En aquest inferior ambient infecte i malaltís no podia créixer, desenvolupar-se, la convivència social. Però el quietisme és la mort i hom assatjà l'art de navegar per derrota les idees.

A fe que d'aquesta art difícil hom va traure tot el producte possible. S'ha viçcut uns anys. S'ha capgirat el sentit de les institucions que no creien eternes. S'han malmetès branques importants de la vida. No s'ha desarrelat, però, i no per manca de voluntat, ans per sobre d'impotència la vegetació de l'esperit que alimentava les idees que restaven a dalt. Alguna vegada aquestos desgraciats navegants sienredraven en el brancatge cultural que entrebancava els impetus d'aquella art, sumergida, cega perquè li faltava la llum de la ciutadania. Tornava endarrere la màquina de l'assaig, mossegant-se els llavis, escridassant, gesticulant i produint una estela

de notes oficines plenes de verí i d'intencions de venjanca.

I mentres, en el superior ambient de les idealitats liberals cuallaven les flors del sentiment i s'obrien per a rebre les bases de l'aire de la millor terra europea.

Sembla un conte de meravelles de les literatures orientals: no la tragèdia ciutadana d'uns milions d'homos; quan les idees baixaren a impuls de la densitat i invadiren l'espai, camp de prova de la tan difícil art de navegació, la màquina submarina es deturava.

I deturada continua en la summersió, potser per causes de l'inèrcia.

Ara, els elements polítics espanyols malanomenats liberals no senten ningú interès en que la governació del país siga feta a la llum del dia. Davant l'exemple dels set anys els patrons pacten amb els déus per a iniciar una altra etapa de navegació per dessota les idees.

L'Alba, don Santiago, el càpic màxim d'una comarca castellana s'aventura a ésser el capitá del submarí.

El ciutadà no li podrà perdonar mai els erros anteriors.

CARLES SALVADOR

L' éxit de la Senyera

El viure en un poble té alguna ventaja. Per eixemple: el no vore lluir la Senyera als trans de les solapes. Me diuen els que venen de València que l' éxit de la Senyera és magnífic. Els valencians la lluxen al trauc i als cinturons, en forma d' agulles; en forma de bandereta. Per tot arreu se poden vore Senyeres. Molt bé. Senyals del temps. Signes de valenciania. El que no té veugonya de portar la senyera damunt la roba tampoc tindrà vergonya de parlar i d' escriure el valencià.

Ara, però, entren els meus ductes. Tota eixa gent que llux senyeres ¿ escriu i parla el valencià? Tots eixos senyors i totes eixes senyoretetes ¿ lligen el valencià? Perque si no més són valencianistes de bandereta, poca gràcia ens pot fer si no és als comerciants que tenen als escaparates els objectes símbols de la nostra valenciania.

Tinc els meus recels sobre l'eficàcia de portar Senyeres a la vista. He vist uns automòbils amb banderines de les quatre barres tremolosos al vent. ¿ Què bonic! En sentir parlar al propietari de l'auto i de la Senyera he comprés que era un dels dels que no volen parlar mai en valencià.

Un altre motiu de recel és la declaració que ha fet l'administrador de la revista setmanal «Nostra Novela». Es cosa trista, ja podeu comprendre.

Que se compra poc i que la tal publicació no té el camp d'acció que hauria de tindre.

Igual podran dir, segurament, els editor de «L'Estel» i de les altres publicacions valencianes. Molta Senyera i pocs llibres. Molta bandereta i poc valencià. Moltes quatre barres al trauc i ni una correspondència, encara que familiar, en la nostra llengua.

Els valencianistes de tota la vida no portem res al trauc, però a la bolxaca sempre hi ha un diari, una revista, un llibre escrit en la nostra llengua.

L' éxit de la Senyera seria complet si en conte de gartarse diners en banderetes, llaços, escuts, agulletes i cinturons, foren gastats en llibres i en periòdics.

Ademés el patriotisme mai ha estat eficaç lluint trossets de roba al trauc de la solapa.

CARLES SALVADOR

FINESTRAL

AMNISTIA

Ha estat otorgada una amnistia. Però ha estat parcial. Queden ciutadans en el desterro; queden ciutadans en la presó. Són ciutadans que tingueren la valentia de la protesta quan el protestar era un delictes, segons la Dictadura. Delictes socials, delictes polítics producte natural i conseqüent del colp de força per el qué s'establia un govern dictatorial.

Aquestos ciutadans que són a l'estranger contra la seua voluntat, que són a les presons per la voluntat d'un home que redactà i definí al seu gust omnipotent el qué era premiable i el qué era condemnable, han de ser posats en llibertat en virtut de la desaparició de la Dictadura d'En Primo.

Han estat amnistiats homes civils i homes militars. Però no ho han estat tots. A Bèlgica, a França, a l'Argentina hi ha homes que, forçadament, han hagut de separar-se de l'esposa, dels fills, dels amics i de la terra que els va vore

naixer. Cal que retornen a la pàtria i cal que ho demanem nosaltres els que per unes causes o altres hem viscut al costat dels nostres familiars, treballant en les nostres habituals faenes manuals o intel·lectuals.

Hi ha a les presons homes que pateixen fam i set materials, fam i set de justícia per causa d'un procés tot nebulós. Estem parlant, ja, de la causa dita de Garraf el procés de la qual deu revisar-se.

Demaneu, si, l'ampliació de l'amnistia que ha otorgat el cap de l'actual govern. Però volem que l'amnistia siga per a tots sense que siguen exclosos els catalans, sense que siguen exclosos els homes civils.

Demaneu, també, la destrucció de les llistes negres i la destrucció de les fitxes policiaques que han fet a homes honorabilíssims perquè no eren adictes a la Dictadura.

CARLES SALVADOR

“Icar o la Impotència”

(De Artur Perucho)

Hens ací un llibre tot nou. L'ha editat la col·lecció valenciana «L' Estel». Titulat «Icar o la Impotència». Escrit a París per Artur Perucho i Badia.

¿Quí és Perucho? Un jove advocat, especialitzat en alguna branca de la jurisprudència, fill de Burriana. Un jove i destre periodista que prepara un llibre, definitiu sobre la Dictadura. Inquiet poeta. Home d' esquerra i, naturalment, republicà replet d' idees. No oblidem, lectors, el seu nom. Potser prompte podreu escoltar la seua veu d' orador, de conferenciant. Viatger infatigable ix de València i entra a París. Pren el tren a Barcelona i als dos dies viu a Ginebra com si no s' hagués desplaçat.

Artur Perucho i Badia ha publicat la seua primera novel·la i té per escenari el París d' avui.

Les novel·les valencianes solien fer-se a base de l'horta i de la marjal, a base de muntanyetes de xocolata. Perucho pren la ciutat, no la nostra plena encara de provincialismes, ans la capitalitat del món. Aquest airejament de paisatge va unit a l'aire nou del tema—novíssim per clàssic—com és el mite grec d' Icar explicat per accions i reaccions de personatges y psicologia segle XX, de la postguerra.

Una vida torturada, la de Tristany, el personatge central de l'obra, l' Icar, per un intens voler i no voler, per una ànsia de lliberació i no poder, és el bastiment d' aquest llibre fet de nervis més que de literatura. Llibre d' hores de joventut trobem en ell les idees estètiques de l' autor, enemic dels academicismes; les seues idees polítiques ben unides als ideals esquerrans, comprensió de rebeldies i actuacions.

Si l' «Icar o la Impotència» és la primera novel·la que Perucho publica, també és la primera novel·la que edita «L' Estel» valenciana. Car aquesta nostra biblioteca no

té per norma exclusiva la literatura, ans el conreu de tota la saviduria que pot ajudar la reconstrucció de la personalitat valenciana per acostarla, cada dia més, a la personalitat total de Catalunya. Així després d' un llibre de poemes—«L' Espill a Trossos» de Almela i Vives—ha editat una biografia—«Blasco Ibáñez i València» de Juli Just Gimeno—un «Vocabulari Valencià Castellà» de Reza—i un llibre de viatges per terres valencianes, castellanines i mallorquines, escrit per Eduard López-Chavarri. No és «L' Estel» una biblioteca especialitzada sinó una col·lecció especialment valenciana. Així es com este llibre de Perucho—per ésser novel·la—es destaca d' entre els seus germans.

Fa anys que a València no es coneixien novel·les de l' envergadura de l' «Icar». Fora d' aquelles il·lunyanes «La pau dels poblets» i de «Socarrats» que dos metges escrivien en direccions ben apostes—i ben oposades al llibre de Perucho—tota la prosa més o manco novel·lada era escasa de pàgines i d' acció. Ha estat ara possible, en aquest temps de dejunis polítics que la joventut posara les seues amors en aquesta llengua no gens cara a la Dictadura i s' acarara amb temes d' amples rendiments literaris. I a fé que els resultats són encoratjadors.

La prosa de Perucho és de bon llegir; la valenciania no és exclosa malgrat l' autor i el protagonista es mouen a París. Llibre escrit amb veritable fuga encomana una lectura seguida, ràpida, capítol darrera capítol, perquè la vida humaníssima i torturada de Tristany s' ho porta, per l' intensitat de l' acció seua davant la ciutat cosmopolitana, davant el seu ideari joventivol i davant els tres amors singulars que el torturen i defineixen.

CARLES SALVADOR

FINESTRAL

“ AVANT ”

Un nou periòdic. Republicà. Valencianista. Amb una capsalera roja dona el crit del títol, el crit de l'Agrupació Valencianista Republicana. És una altra manifestació del ressorgir de la terra. ¿Qui havia suposat que uns anys de mutisme forçat els sentiments pairals foren morts? Set anys justos que callava «Pàtria Nova», portaveu de la Joventut valencianista. Als set anys justos aquells joves ara homes cuallats ja redacten esta nau periòdic «Avant».

Si un 13 de setembre fatídic callavem un altre 13 de setembre reprenem la ploma dels articles polítics per a continuar la tasca de revalencianitzar València. Ha passat el temps però no l'ideal. Vingué la Dictadura a fer i contrafer els mals que l'Estat patia. Ha caigut la Dictadura y després d'haver anunciat que el catalanisme — que el valencianisme — era terminat. Era fals com falses eren tantes i més quantes comunicacions del Dictador.

No han mort el nostres ideais, ni han minvat, ans tot el contrari: ben creixcuts i en direccions més esquerranes, precisament la direcció que més falta fea.

Tenim una revista de lletres: «Taula». Tenim una revista de narracions: «Nostra Novel·la». Tenim una revista d'estudis universitaris: «Acció Valenciana». I aquestes tres publicacions tenen ara ja una altra germana sónegament dedicada a la política: «Avant».

Fixeu-vos en el nou setmanari valencià. Republicà i valencianista com escau a la única política que pot salvar aquestes terres.

CARLES SALVADOR

L'Estatut de Catalunya

La reunió de Sant Sebastià ha estat plena de motius d'alegría per als republicans. La qüestió més difícil semblava era la referent a l'autonomia catalana. Els que sabien el grau de federalisme que hi ha en els programes dels partits republicans no ens ha estranyat. Dins d'un estat espanyol republicà les regions peninsulars podrán, si volen, donar-se a si mateix l'autonomia. En sentit liberal, en sentit democràtic, no altra cosa deu esperar-se d'un poble conscient. Totes les regions espanyoles están en el mateix cas que Catalunya. Els republicans reunits a Sant Sebastià així ho han acordat.

Peró una regió autònoma necessita dos Estatuts: un de vida interna i un altre de relació amb l'estat. El de vida interna serà, si volen, posterior, però imprescindible. Este Estatut de la regió autònoma se'l farà, se'l redactarà i aprovarà la regió sense cap intervenció estranya. (En bona teoria autonomista ningú no ens pot negar als valencians autònoms que'ens fem les nostres lleis.) L'Estatut de relació amb l'estat podrà ésser discutit en unes corts on siguén presents representacions de tot l'estat. Aquesta és la doble qüestió que els republicans espanyols i els republicans catalans s'han compromés a observar i a fer observar des del govern.

I és convenient que el poble estiga enterat perquè hi ha qui es pensa que ser autonomista és tindre llibertat per a cantar *ai-baes*, tocar el tabalet i encendre traques. Un poble autònom, una regió autònoma té tants mals de caps com un estat lliure, manco uns quants de moneda, d'exèrcit i marina, de representació a l'estranger, etc. Un poble autònom és el que se fa les lleis a si mateix i eixes lleis el dia que se tinguen que fer i aprovar dedicades a Catalunya no han de ser discutides a Madrid, sino a Barcelona o a qualsevol lloc on catalans vullguen.

A Madrid haurà de portar-se l'altre, l'Estatut de les relacions entre Catalunya i l'estat.

CARLES SALVADOR

FINESTRAL

Provincialisme

No ens varem entusiasmar molt ni poc quan, fa mesos, un senyor se li va acudir escriure un article recomanant als valencians que elevarem a una plaça pública de la nostra capitalitat un monument a la regió valenciana. I no varem tindre gens d'entusiasme perquè fer un monument en aquelles circumstàncies era atiar un foc que no ens abrandava el cor. La idea fon acullida per l'Ajuntament de València i s'assegurava que seria un fet. Poc després el monument regional es reduïa, intencionalment, a la «provincia» de València i no per el gust dels valencians sinó per imperatiu del dictador.

Una vegada més el centralisme tenia interès a fer provincialisme. Potser els castellonencs i els alacantins veiessen que la germana València els deixava de banda. Com que des de Madrid imposaven silenci a tota manifestació en pro del monument regional, pasava València com a enemiga d'Alacant i de Castelló.

Res més lluny. I no és que cregam que la capital no existisca eixe esperit eixorc. El hi ha. També el hi ha a Castelló. Algú res no vol saber de València ni d'Alacant, com si aquestes ciutats fossen el tot, oblidant que, com Castelló, no son més que unes parts. Algú res no vol saber d'elles tement un centralisme nefast.

Provincialisme curt d'esperit.

Aquestos amadors de la «provincia» no són altra cosa més que uns defensors de les cases d'hostes, de les cases de dormir. Tot el patriotisme llur, tot l'ideal provincialista està encarnat en conservar un moviment de població que—digam-ho ben clar—no se perdria si l'Estat espanyol s'organités per federacions regionals germanes.

Els defensors de la «provincia» no són més que uns ingenus defensors del centralisme que ignoren o volen ignorar el que és la vida regional.

València-Catalunya

València, regió natural.

Però regió natural ¿de quines terres?

¿De les terres castellanques? Escolteu la llengua del poble i comprendreu que no som castellanques.

¿De les terres catalanes? Sí. De les catalanes.

Per la llengua, per l'història, per la convivència, per la cultura i encara per la economia València és una regió natural catalana.

Declarem:

Espanya, Confederació d'Estats. Un dels Estats confederats, Catalunya.

Catalunya, federació de regions autònomes. Una de les regions fe-

derades, València.

València organitzada interiorment, políticament, per comarques: La Plana, El Maestrat, L'Horta, La Ribera, La Marina...

¿I les «provincies»? La divisió provincial, com a cosa artificiosa, si els valencians es donassen compte que són absurdes, l'oblidariem per sempre més.

Hens ací, Sr. Francesc Esteve, la meua resposta a la vostra pregunta.

Valencianisme candorós

Hi ha un valencianisme candi: aquell que basa la felicitat absoluta en el fet d'una autonomia administrativa. I tant li fa la cultura valenciana.

Admet l'autonomia del cos però la imposició d'un esperit fioraster. Demana una administració pròpia i no creu necessari l'ensenyament de la llengua valenciana a les escoles; la oficialitat o cooficialitat del valencià a les dependències públiques.

Voldrà unes escoles actives, científiques on la psicologia infantil siga una ajuda i no un destorb però callará que l'Estat destruixca per R. O. el llenguatge de l'infant escolaritzat.

Tot aixó de tant candorós entra ja en el compartiment de la ximpleria.

Ximpleria de ciutadá que creu que és lliure, que té tots els seus drets d'home i que no disfruta el dret natural de poder expresar, a voluntad, en la seua llengua materna.

Ximpleria: extrema candorositat.

L'home que es deixa prendre l'ànima per gust no pot demanar la llibertat de les coses materials.

Carles SALVADOR

FAULA LA NORMALIDAD (II)

FINESTRAL

Per la concòrdia

Dues hores fa que he terminat de llegir el darrer llibre de Francesc Cambó «Per la concòrdia» titulat. Durant el curs de la lectura, algunes, bastants reaccions espirituals m'han donat a entendre que les pàgines no són d'un evangeli. Clar és que no crec que l'autor tinga fums d'únic apòstol veritable de la fé catalana.

Però hi ha sincèritat. S'hi planteja tot el problema de Catalunya que, en principi i a la fi és un problema hispànic o ibèric. El plantejament està fet amb totes les solucions possibles i encara amb les que Cambó suposa impossibles o inconvenients. Digam que és una obra comprensiva i que, en part, està destinada a fer més comprensiva Espanya endins la realitat catalana.

No vullc ara fer un estudi ni una crítica del pensament cambonià. Es prompte, per a mí. Necessitaria per a coordinar idees un temps, al menys, igual al que me costaria escriure un centenar de pàgines de refutacions. El que me propose és posar de relleu un fet producte de la visita que els intel·lectuals castellans han fet a Catalunya invitats per els nostres intel·lectuals.

El llibre de Cambó, escrit en temps de la Dictadura i fet circular de mà a mà en còpies mecanografiades amb el títol «El silenci de Catalunya», ineditable a les hores per el seu contingut, porta un capítol expositiu de les possibilitats de una concòrdia entre Castella i Catalunya per l'acció dels intel·lectuals de ambdós països. Aquestos senyors, com si haguessen estat moguts per el resort del tal llibre—ja sabem que no, i que el motiu és anterior al llibre en uns quants anys—s'han llançat a una conciliació per comprensió. ¿Qui sap els resultats de la visita? Caldria l'esperit profètic i avui ningú vol assajar. No sabem el qué resultarà. Però bo será adonar-se i divulgar una posició paradoxal.

(Per paradoxes s'expliquen més les actituds polítiques, que no per la lògica.) Mentres Cambó treballa, procura i espera la conciliació per vies burgeses, dretistes i monàrquiques, els grans diaris monàrquics, dretistes i burgesos de Madrid El Debate i A B C mamprenen la creuada per a impossibilitar els resultats que tant beneficiarien a tots els ciutadans espanyols, i per tant, al mateix Estat. I no digau que esta premsa no compta perque és ben sabut que és la veu de un gran sector castellà.

Altres diaris madrilenys, per contra—i eren abans descaradament enemics—s'han fet comprensius i no poden amagar la satisfacció de vore en vies de possible solució el problema català que és un problema de liberalisme i de democràcia—segons el novell dret internacional—per ser un problema històric, lingüístic i sentimental. I, ¿per qué no dir-ho?, és el problema de València, el de Galícia i el de Bascònia.

Si es que el federalisme espanyol és una solució d'esquèrres, és a dir, si es que les dretes monàrquiques són tan dures de comprensió que no admeten ni la possibilitat d'una conciliació haurán de vore cóm els regionalistes de tota Espanya deriven forçadament cap a l'esquerra i cap al republicanisme. Uns ja es desenganyaren ahir i han fet declaracions netament de fervorosos republicans; altres es desenganyarán en dies propers. I tots el que fins ara contemplan amb goig el creiximent del regionalisme haurán de decantar-se per pregona convicció a les solucions ràpides i radicals pròpies dels partits d'esquèrra.

El valencianisme—personalitat íntegra de Castelló, València i Alacant—no pot estar sord, sego ni mut davant la realitat, ni trista, ni gojosa que oferixen El Debate i F A B C.

CARLES SALVADOR

CARLES SALVADOR FA DECLARACIONS REPUBLICANES

FINESTRAL

La República de Valle Inclán : : :

Ningú pot desconèixer la personalitat d'aquest home de les barbes apostòliques, dels gestos juveníssims, dels llibres plens d'art i humanitats. Valle Inclán es, també, polític. Ha estat perseguit per la Dictadura. Té algún llibre, mofeta, en el que se respira l'ambient policíac d'aquesta temporada del gran dijuni polític per als sectors, per als partits col·locats, forçadament, al marge de l'actuació llibertat. Valle Inclán ha fet declaracions republicanes.

Pero es republicà d'una República ben diferent de la que conceben tots els republicans espanyols. Cal dir que al geni de Valle Inclán bé correspon una República concebuda genialment.

Es una original federació peninsular formada per quatre països que se delimiten naturalment per la geografia.

«Cantàbria amb la seua capital, Bilbao; Lusitània, amb Lisboa com a capital; Tarragonense, amb la seua capital Barcelona, i Bètica, amb la seua capital Sevilla.»

Està davant dels ulls que en aquesta ideal República manca Castella amb la seua capital Madrid. Com que no conec el text íntegre del Diario das Noticias de Lisboa on se publiquen les declaracions respecte a l'actual situació política a Espanya no puc posar en aquest Finestral els raonaments que, possiblement, aduix el formidable escriptor. Pero com que els quatre països geogràfics formen un cinturó per a Castella, sense sortida a la mar, hem de comprendre que la República de Valle Inclán té un sentit més irònic que viable i un sentit federalista propi d'un republicà d'altura.

Els fills dels pares

Es notable i, per tant, de remar-

car que els fills de dos homes públics conservadors i monàrquics fins el moll de l'os, senyor Maura i Sánchez Guerra s'han declarat republicans.

Republicans per quant han vivcut les dolors d'un monarquisme a ultrança, mal comprés, mal pagat i, encara, perseguit per la colla d'homes que, en nom d'uns principis, han fet possible que joves monàrquics s'aparten dels tals principis a tocs de clari i a repics de tabal.

Miquel Maura i Gamazo i Rafael Sánchez Guerra són pronunciat per una República dretista el primer, per una República sense adjectius, per ara, el segon.

Aquest és el fet. Si només foren coneguts aquestos dos casos la cosa no tindria importància. Son, pero, moltíssims els fills de pares monàrquics que l'història dels sis darrers anys els ha fet republicans.

I és que la sang jove no es pot tornar aigua.

Manifestació

En recomençar la nostra col·laboració en LIBERTAD i en obrir bat a bat aquest Finestral enarborem la bandera barrada, no mai plegada aquestos sis anys que tant s'han escolat dins la història de la nostra terra i manifestem als amics polítics i als adversaris:

Treballarem, de vell nou, per el Valencianisme.—Personalitat jurídica de Castelló, València i Alacant unides per tots els llaços terrals.

Liberalisme.—Drets de l'home, del ciutadà i de ja nació, de la que la nostra terra forma part. Democràcia.—Soberania del poble del qual han d'emanar tots els poders de l'Estat.

República.—Corol·lari de la Democràcia és la República.

CARLES SALVADOR

Ambidextrisme

La generalitat qualifica de gran mal la rònega educació de la ma esquerra adjectivant l'esquerrisme amb paraules gens honoroses; i mentres, donen a la ma dreta tota la preponderancia educativa.

Caldria defendre la ma esquerra fentla igual a la dreta, no solsment per aquella justa concepció d'En Benavente que dia en ocasió de defensar la política esquerrana espanyola; que així como el cor se inclina cap a l'esquerra, així deu inclinar-se el perdó, la voluntat i l'acció estatals; sinó que és menester educar aquesta una, per dues raons fonamentals: 1.ª, per assolir l'integral desenrotllament del cervell; i 2.ª, per prèrarrar a l'home a utilitzar les dos mans, igualment hàbils, en les tasques del treball.

¿Seria necetat la sigüent declaració; Les dos mans son meues, les dos mans me son dignes per igual? Pero és menester que les veritats sien exposades ben a clarment encara que prenguen un caient noci per les sabudes; i més quant les veritats se posen—com succeix en este cas—front a una popular práctica que fa esquivar els saludos de la ma esquerra, com si aquesta no fora part integrant de la persona que saluda.

¿Devem oblidar, ja, algunes creéncies aristocratitzans que no sien les exclusives de l'intel·ligéncia? Si.

Cal fer tot el que calga fer en profit de l'educació integral de l'home.

Hi ha una teoria vulgaritzada per tot arreu—i permetan que la expose ben planerament mancada de sabor científica—que diu: que mentres els membres de la part esquerra, del individu, no treballen i es desenrotllen se atrofia la part dreta del cervell, succeint tot el contrari si aquestos membres actüen; i que per conseguir una vida intel·lectual completa no es sufficient l'acció rònega d'una part de l'home car els moviment de la part dreta del cos humá corresponen a la part esquerra del cervell considerant-lo dividid per el plano sagital.

Digam ara, doncs, que tant incomplet es el que no sap fer treballar la seua ma esquerra, com el «zurdo» que no te hábil la seua dreta. En els dos casos solsment li funcionarà, per complet, una mitad del cervell.

No digam els inconvenients que sufrí, i encara a la pobresa a qu' es veu estimbat, aquell que per una desgrácia per la ma o el braç que feu hábil. No res menys que ha de tornar a l'inici de l'educació como si fora infant o com si comensara l'aprenentatge de llur ofici.

Este és un dels problemes que té resols l'ensenyança i l'educació professionals. I per tant és a les escoles no es deu exercir la práctica de les dos mans aliviant les eventualitats possibles que puguén sufrir en llurs vides, els actuals déixebles infantils.

D'aquí la naixença de l'ambidextrisme o sia la ciéncia i art que ensenya a usar les dos mans.

A les escoles primàries on la paidologia i la paidotecnica no han estat ciéncia i art mortes se practica l'ambidextrisme en totes les seues connaturals aplicacions.—A l'estranger, una vegada més, ens donen les lliçons de l'alvans pedagogic.

I fent-se ressó de les dues principals manifestacions, anoterem: els treballs manuals—incloent-se aquí els jocs efectuats rónegament amb la ma esquerra,—i el dibuix—des del simetric fins la caligrafia i l'escriptura epistolar.

L'ensenyança de l'escriptura i caligrafia te dos procediments. L'un fa col·locar el paper en for-

ma apaisada i surten els rens escrits verticalment, perpendiculars a la base del paper. Se escomença a escriure a l'angle superior de la dreta i les lletres son les de la caligrafia vulgar. La lectura del escrit es fa normalment, tal com si fos escrita amb la ma dreta.

L'altre fa començar a escriure de baix a dalt i els rens se produixen successivament de dreta a esquerra i les lletres apareixen invertides com ho están els tipus d'imprenta. L'escriptura se inicia a l'angle inferior dret. La lectura d'aquest escrit no es fa com en els vulgars sino col·locant el paper davant un espill on apareix l'imatge. També es pot llegir a la trasllum.

A les primeres tentatives la caligrafia no és la perfecta, però se obté una bona forma de lletra després d'un actiu aprenentatge. Aquestes prácticas fan donar un pas en ferm afavorint l'ambidextrisme.

Havem dit que a l'estranger és establida aquesta ensenyança, però no ens satisfá la noticia. Cal que nosaltres, a les nostres escoles, dediquem unes sessions setmanals implantant la educació de la ma esquerra per assolir un complet desenrotll del cervell i per conseguir l'abolició dels «zurdos» de ja ma dreta.

La perfecció del home ho reclama i és l'escola qui deu procurar aquesta perfecció.

Carles Salvador.

Benasal, noviembre, 1921.

Leed LIBERTAD

Número 29

19 Novembre, 1921 - p. 8

CARNET BIBLIOGRAFIC

Poemes en el Temps

de Concepció Casanova

Avui, també ha vingut un llibre. El llibre de cada dia, l'oració de l'amic, la veu coneguda del poeta desconegut, el febrós pensament del jove que irradiava idees. Ha vingut un llibre nou. De Concepció Casanova. ¿La jove estudiant d'Oxford desde l'Universitat de la qual envia suggestives notes a «La Publicitat» barcelonina? Ella. Concepció Casanova. Poetessa. Perquè el llibre és de poemes. Bellament editat per l'Altés, l'editor de les elegàncies bibliogràfiques.

En obrir el llibre per un full a l'atsar el poema 12 té aquest començament:

«A defora ha caigut la pluja
[muda
en mig dels fregiments del tro.
S'han apagat els llums.

Dins la fosca he sentit que era
[vençuda,
més tard he vist un ciri en tre-
[molor.»

Poesia tenim. Vera poesia. I hem buscat, ràpid, els primers versos del llibre:

«Jo he enervat els braços per
[unir
l'estrella que perdura, i el vent
[que ha de morir.»

Res més diu el poema. No res li falta, tampoc. I hem buscat ja amb frissança espiritual l'última fulla. Va dedicada a Joan Ramón, el poeta de Moguer.

«Estellaran un arbre que avui
[té ocells i flors
perquè en la seva entranya pu-
[gui dormir el meu cos!»
Alt moment éste en que el

llibre acaba ple de sensibilitat i sentiment.

Hem tancat el llibre ple de gojos el cervell perquè avui ha portat el correu les aigües clares d'una Poetessa. I hem acarolat el volum amb les mans i amb els ulls, conjuntament. L'esperit es grouxava en les imatges llegides d'un glop, despenjades amb la mirada, d'aquestes fulles impreses i exornades per uns boixos executats per Monserrat, la germana de l'autora del llibre.

«Poemes en el Temps» és un recull de 46 poemes posats darrere d'una declaració. Concepció Casanova ens declara que «deixa aquestes poesies gairebé com a una nosa.» Ella no volia publicar-les. Ha estat l'Altés qui ha pregat i qui li les ha preses i posat en volum. «Han volgut», diu. I queda, no obstant, molt agraïda puix que ella volia destruir «el remolc inútil.» Encara que cada vers li siga una filagarca del seu cor no per això debien destruir-se. I no ha estat destruïda, l'obra.

Perquè en veritat ja no li perteneixien. Car tot produït intel·ligent és com la llum d'un sol: una vegada produïda tots tenim el dret de regalar-nos amb ella. Deixaria d'ésser transcendent si fos reclusa l'obra d'un poeta, d'un artista, d'un savi, en les foscores de les inedicions. I tota obra intel·ligent deu transcendir per a, si altra cosa no, fitar-la en el camí de la cultura.

Casanova, com tots els poetes lírics, es definix.

«Soc un tel de boira fi en el
[cel blau
que en moure's aplega densi-
[tats nevades
i més avant en donació com-
pleta de la seua ànima:

«Soc el pas furient d'instants
[empesos
per càrregues de joies i d'acors;
la vida és un altar de llums ex-
[cesos
que cremen dins la cambra
[d'aquest cos.»

Estos dos últims versos ens donen, potser, la visió integrada de la Poetessa: càrrega d'interquietuts i de veles de pensaments, deliquis davant els ulls de l'estimat («dos horitzons frissants amb espurgneig d'estrelles»), ànsia de vida:

«Passar ràpida voldria
un moment
pel teu pensament
i continuar fent via.»

i l'agra lassitud que produïx el dolor quan crema les entranyes, quan els sospirs són guspires, quan el pit és rebel i hom sent

«el sofriment d'estirar la vida.»

I l'Amor. El tema etern, la flama que més fa lírica la poesia: cançó del cor. Amor: puritat poètica. No és obra d'un dia, d'un sol estat, el recull dels «Poemes en el Temps». I les exaltacions, les defallences, els dubtes, el «voler i no poder» de l'Amor van enganxant-se als fulls en versos perfectes, per a aconseguir el poema 30 farcit de l'ansia d'amar.

«Per Tu, sol amic meu, Déu
[sap el què faria
si un dia m'abrandava el teu
[amor:
perquè no m'abellís la lluna si
jo encendria la llàntia del mar:
[cor.»

I per a declarar, a la fi:
«Per a Tu, per a Tu només
la flor del pensament.»

Poemes carregats d'imageria i de sinceritat situen l'autora entre els poetes d'avanzada. Inútil la aportació d'exercicis de rima. Valen, només, com a dades històriques. Ara, per, el contingut del llibre, per la col·laboració al quadern dels Superrealistes editat fa poc a Barcelona Concepció Casanova floreix entre la joventut tocada d'aires estètics nous y novells. Superació i gràcia que ens satisfà.

L'alumna d'Oxford va a l'hora.

Carles SALVADOR

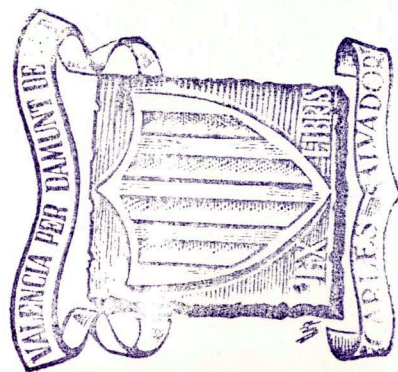

"Libertad" 12 - XIII - 1930

Número 94 p. 12

94

Carnet del llibre

Els tres millors poemes d' "Inquietud" de Catalá Lloret

Heus ací un poeta castellonenc que publica dins les edicions de la «Castellanca de Cultura» un impecable llibre de poemes. Malhauradament, el contingut és en castellana llengua encara que ésta siga expressada pulcrament com correspon a un esperit treballat. I dic malhauradament perquè's cognoms Catalá Lloret fan pensar en una personalitat ben vinculada a la seua terra i a la seua ascendència valenciana. No és així i ho deploro però cal esperar l'acompliment d'una il·lusió: que l'autor d' «Inquietud» escriga els seus poemes en la llengua de València. No seria el primer que desavesant la ploma volqués la inspiració en el verbo terral. Altres poetes guanyaren, i prou, en el canvi: Teodor Llorente a València, Joan Alcover a Mallorca i Magí Morera i Galícia a Catalunya. Aquestos altíssims poetes en escriure en la llengua mare van superarse i avui són mestres en expressió poètica. Catalá Lloret, dic sincerament, trobaria també millorada la producció puix que no res del contingut del seu llibre escapa a la flexibilitat del nostre idioma vernacular.

No vol dir açò que els poemes d' «Inquietud» no ragen del fons del cor. Vol dir només que València viu desplaçada literariament. Pel demés, Catalá Lloret és un escriptor intel·ligent i intel·ligents són els seus poemes. Ara, que, per a que un poeta entre dins l'ànima del lector, és menester que el poeta

use el llenguatge de l'ànima d'aquell lector.

I açó és el que fa, en castellana llengua, el poeta Catalá Lloret. No tots els poemes del llibre són naixents d'una mateixa corda lírica. No tots són fills d'una mateixa fibra. «La pobre Nela», per exemple, és cordial, d'un sentimentalisme del 98. Potser aquest poema farà plorar interiorment a alguna dama. Però jo preferixc el poema «término» a tots els altres, perquè és escrit amb el cervell. De «Sor Piedad» a «Imagen», per exemple, hi ha un espai suficient per a que el sentiment perga tota la quincalla i tot el ropatge quinterià i reste, una com la veritat, la sensibilitat.

Veja's, si no:

«La tarde, fatigada, se reclina sobre el campo, en silencio. La hoz de plata de la Luna fulge bruñida en los espacios. Como [un eco el viento rumorea: ¡Dios ha regado el día, Dios que [es bueno!...»

I no és per la novetat de les imatges puix que són antigues i repetides per tots els poetes. Però agrada el poema perquè és clar; és comprés ed pensament, l'inspiració del poeta.

El titulat «Término» és ja definitiu:

«Hacia la cumbre serrana serpea la senda. Es una sobre gris cinta de plata. Trazóla la Fama. Huella con polvo de su sandalia. Trazóla quebrada en curvas

porque subía borracha...»

Sobre la cumbre, el azul inmenso... ¡sin ruta blanca!...»

¡Quina compenetració d'autor i paisatge! «Porque subía borracha» de blau, de llum. ¿Subía? ¡Ascenció! ¡Elevació espiritual! Es una ànima, la del poeta, que s'eleva al blau cel sobre la grisser de l'argila! Catalá Lloret ha copsat el paisatge i l'ha fet carn de la seua carn. El subconscient li ha tornat el paisatge en les alades paraules del poema.

¡I si fersem notar el gongorisme d'aquest poema bellíssim? En el pom de flors d' «Inquietud» les que semblen tindre parentius amb le sde Góngora son, al meu gust, les millors. L'apoteosis és feta amb goig perquè Góngora era un poeta. No obstant les que semblen parentes del taller de Campoamor tenen manco perfum perquè pitxor, tenien el ritme de la cançó, del sonsonete que ferix monotonament l'vida sense cap gràcia que ajudés a fer passar els versos.

¡I quin és el meu tercer poema? Perque al titular el present petit estudi m'he compromés a manifestar-lo. El meu tercer poema és «Alba», que diu així: «Canta en la espuma del mar el alba.

Una blanca gaviota
baña en la espuma sus alas.
Pureza en todas las cosas.
¡Santa pureza del alba!»

... ..
¿Res més? Si; més belletats, més imatges, més «coses». Però quede ben destacat el meu tríptic, el tríptic de poemes que jo he escollit per a rellegir en sentir ganes poètiques.

Jo no coneixia Catalá Lloret; jo no el conec personalment. Ara ja sé que és un poeta amb sensibilitat. Així es poden cantar les coses i les persones.

Carles SALVADOR

Epitalami

de J. M. López-Picó

Tindre a les mans un exemplar dels 254 de l'edició original d'aquest llibre valuós que va exornat amb un boix del mestre Obiols i que l'exemplar porte una dedicatòria es per a mí, pobre afeccionat a les lletres valencianes, un motiu de joia i un altre motiu d'orgull. Perque López-Picó és —indiscutible— el primer dels Poetes catalans. Aquest «exemplar d'homenatge» és la màxima distinció que jo mai he rebut. Esser recordat galanament per l'autor d'«Epitalami», el poeta d'innúmeres relacions literàries internacionals, m'ho prenc com a una glòria. Llibre i glòria que per res del món me deixaria prendre.

«Epitalami»: obra XXV de López-Picó. «Epitalami», noces d'argent amb les muses. Tema nupcial, per tant. Opera escrita expressament, naturalment, per a l'esposa del Poeta.

¿Qué més podria dir jo, pobre de mí, lector encantat del poema lopez-piconiá? Podria dir que és difícil d'entendre en una primera lectura perque el

tema és profund i el Poeta té la ploma ben rica d'imatges. Però que es rellegir-lo en profunditat la llum apareix i que la comprensió va acostant-se.

Podria dir que López-Picó és «La Revista», la revista catalana per antonomasia, per on ha passat el bo i millor de Catalunya i dels països amb densitat literaria. Que dins «La Revista» hi ha la part notabilíssima de la labor crítica d'aquest molt pulcre escriptor cabdal.

Podria dir que la font en que López-Picó s'abeura té les dens ben radicals, en la profunditat del ser humà...

Peró dir aixó si ve és dir-ho tot és no dir res. Ell és el més interessant del Poetes de Catalunya i un estudi crític de la seua obra escapa a la meua formació humanística feta desordenadament de retalls i trossos. Per aixó mateix és proferible que aquesta nota de carnet peque de formalitat que de cardinalitat. Així, doncs, diré, que «Epitalami» és un cant a l'amor a l'esposa dins la llar, a la mateixa llar, als fills...

«La tebior familiar de l'aire,
lleugera d'ales, íntima de falda,
desclou el seny de l'ànima que malda
per fer-se'n un recer com més s'enlaira.»

I més avant:

«I, mentre encara en fer-se clar ressoni
—T'ESTIMO—, dia nou serà l'ofrena
sacramental de la fecunda i plena
comunió que advera el testimoni.»

Peró vindrà un dia en que rat no compte les hores. El tot finirà. Hi haurà una esgarripança el dia en que l'enamorat Poeta sap que tot ha de finir davant la certitut invita:

«Tornem, muller, a la promesa ingenua
davant l'estel d'amor rosa de l'aire.»

Impossible l'allargament dels dies:

«I morirem que encara serà dia
de mort com una splendor d'ombra.»

Es el llenguatge i la visió poética del poeta, de la vida transcendent del poeta. Explicació, racional, per la metàfora. D'un cantó l'home amb les seues glòries i les seues angúnies de l'altre, l'home ena-

morat que «sap perquè no endevina.» Allá la vida i ací l'escriptor en estudi analític desentriant el perfum de la flor per a terminar amb la següent declaració de la realitat:

«El món és tot fora de mí;
els anys, l'atzar, la vida incerta,
i jo, sense moure'm d'aquí,
com si el paper fos la finestra oberta
esguardo, escolto, sento el devenir.»

Amb aquestos alats versos López-Picó. Són les paraules farcits de poesia acaba «Epitalami» l'obra XXV, darrera, de de l'experiencia vital.

CARLES SALVADOR

LIBERTAD

Nº 248

Dijous 25 de Juny,

1931 p. 12